

П Р И Р А Ч Н И К¹

ЗА ДАЛЕЧИНСКО СУДЕЊЕ ВО ГРАЃАНСКА ПОСТАПКА

Јануари, 2021

¹ Авторот го задржува правото да може да врши измена и дополнување на овој прирачник, во зависност од измените и дополнувањата на Законот за парнична постапка.

ПРИРАЧНИК ЗА ДАЛЕЧНСКО СУДЕЊЕ ВО ГРАЃАНСКА ПОСТАПКА

За да се спречи пренесувањето на КОВИД-19, повеќето рочишта во граѓанска постапка треба да се одржат преку **т.н. далечинско судење** („*Remote trial*“). Ова може да биде преку телефон или преку видео врска. Дури и по завршување на пандемијата од КОВИД-19, ако не сите, тогаш повеќето од судењата во граѓанска постапка треба да продолжат да се одржат на овој начин.

Овој документ објаснува што е далечинско судење и како работи. Тоа се однесува за судењата во граѓанска постапка, т.е. парнична и вонпарнична постапка. Не се однесува на други видови постапки.

Овој документ одговара на следниве прашања:

1. Што е далечинско судење?
2. Што е хибридно судење?
3. За кои видови на граѓански постапки се однесува далечинското судење?
4. Какво значење имаат следниве изрази?
5. Како да се облечам за далечинското судење?
6. Што ќе се случи на далечинското судење?
7. Како да се приклучам на далечинското судење?
8. Дали приклучувањето на далечинско судење ќе доведе до некакви трошоци?
9. Кои уреди, апликации или софтвер ми требаат?
10. Што ако сум загрижен дека нема да можам да ја работам технологијата?
11. Може ли да имам некој со мене за време на далечинското судење?
12. Што ако треба да разговарам приватно со мојот полномошник или придружник за време на судењето?
13. Што ако сакам лице во лице – „нормално“ судење?
14. Што ако нешто тргне наопаку?

15. Што се случува по далечинското судење?

16. Каде можам да го најдам овој прирачник?

1. Што е далечинско судење?

Далечинско судење е тоа судење што се одржува на начин што вклучените странки, сведоци, вештаци, трети лица, учесници, придружници на учесниците, привремени застапници и полномошници во постапката (во натамошниот текст: **инволвирани лица во постапката**), не треба да доаѓаат лично во судот односно судската зграда. Наместо тоа, тие се приклучуваат на судењето преку телефон или преку видео врска користејќи го својот телефон или друг уред (лаптоп или таблет).

Понекогаш, од оправдани и/или објективни причини, дури и судијата ќе биде дома а не во судот односно судската зграда.

Освен фактот дека инволвираните лица во постапката не се во иста зграда, далечинското судење е исто како и судењата каде истите доаѓаат на суд лично, а и процесот е сосема ист. Судот ги има сите овластувања и се очекува инволвираните лица во постапката ова да го третираат исто толку сериозно како и „нормалното“ судење.

2. Што е хибридно судење?

Хибридно судење е мешавина од далечинско судење и „нормално“ судење. Ова значи дека некои од инволвираните лица во постапката присуствуваат лично во судот односно судската зграда, а некои од нив се приклучуваат на рочиштето од далечина преку телефон или видео врска. Хибридно судење може да се случи ако едно лице не може физички да се појави во суд или ако судницата не е доволно голема за да сите можат да се сместат и одржат безбедно социјално растојание.

Ова може да се случи во некои спорови кога има повеќе инволвирани лица во постапката. Во некои случаи, едната страна може да присуствува на судницата (или друга зграда) и може да биде во иста просторија со својот полномошник, но сепак може да се вклучи во судењето преку видео врска. Има многу различни комбинации во зависност од видот на случајот и посебните околности.

3. За кои видови на граѓански постапки се однесува далечинското судење?

Далечинското судење ќе се спроведува во постапките врз основа на кои судот расправа и одлучува во споровите за основните права и обврски на човекот и граѓанинот, за личните и семејните односи на граѓаните како што се работните, трговските, имотните и другите граѓанско-правни спорови, ако со Законот за парничната постапка за некои од тие спорови не е определено за нив судот да решава според правилата на некоја друга постапка (**во натамошниот текст: парничната постапка**), и во постапките според кои судовите постапуваат и одлучуваат за личните, семејните, имотните и другите правни состојби и односи определени со Законот за вонпарничната постапка или со друг закон (**во натамошниот текст: вонпарничната постапка**).

4. Какво значење имаат следниве изрази?

„**Рочиште**“ е дел од судската постапка, односно терминот којшто го закажал судот за изведување на докази или за преземање на други процесни дејствија во предметот.

„**Странка**“ во парничната постапка се: тужителот и тужениот.

„**Трето лице**“ во парничната постапка се: замешувачот, именуваниот претходник и трето лице известно за парничната.

„**Полномошник на странката**“ може да биде: 1) адвокат, 2) лице дипломиран правник кое со странката е во работен однос и 3) роднина по крв во права линија, брат, сестра или брачен другар, доколку е потполно деловно способен.

„**Јавност во парничната постапка**“ значи дека секое лице, и без каков и да е интерес, може да присуствува на главата расправа.

„**Учесник**“ во вонпарничната постапката се: предлагачот и противникот на предлагачот.

„**Центарот за социјални работи**“ учествува кога во постапката се одлучува за права и интереси на малолетник и на други лица кои се под посебна заштита на државата.

„**Исклучување на јавноста**“ во постапката за уредување на лични и семејни односи и состојби.

„**Сведок**“ во постапката е лице кое ги изнесува своите сознанија и она што го забележал за нешта кои се случиле пред да го даде својот исказ.

„**Вештак**“ во постапката е лице кое има лиценца за вештачење од соодветната област и е запишан во регистарот на вештаци.

„**Привремен застапник**“ судот може да му постави на секоја странка или учесник во постапката кога за тоа постојат услови предвидени со Законот за парничната постапка.

„**Интернет**“ е мрежа од мрежи кои се поврзани меѓусебе и кои го користат Интернет протоколот (IP – Internet Protocol) за меѓумрежно поврзување и размена на информациите (без разлика на типот) меѓу одделните мрежи и корисниците кои се закачени на нив.

„**Виртуелна платформа**“ е систем кој што овозможува извршување на неколку апликации во исто опкружување, а на корисниците им овозможува пристап преку интернет.

5. Како да се облечам за далечинското судење?

Иако не треба да доаѓате лично во судот односно судската зграда, сепак мора да бидете соодветно облечени за далечинското судење. За време на далечинското судење не смеете да се појавите облечени со кратки шорцеви и сандали, да не носите капа на главата и наочари за сонце, а и рамената не смеат да ви бидат откриени без разлика на годишното време. Доколку судијата забележи дека не сте соодветно облечени, нема да Ви дозволи да учествувате на рочиштето.

6. Што ќе се случи на далечинското судење?

Кога судските рочишта се одржуваат лично во судската зграда, тие не секогаш започнуваат на време затоа што судиите често им дозволуваат на инволвираните лица во постапката одредена флексибилност за да можат да разговараат за работите пред да дојдат во судницата. **Далечинското судење секогаш мора да започнува навреме.** Навистина е важно сите дискусии што инволвираните лица во постапката сакаат да ги направат со другите вклучени во случајот, тоа треба да го направат пред почетокот на рочиштето и дека сите треба да се подготвени и да чекаат пред закажано време на рочиштето.

Често се потребни неколку минути за сите да се приклучат на рочиштето. На почетокот на рочиштето, судијата ќе објасни дека рочиштето се снима, што исто така се случува и за време на рочиштата кои се одржуваат во судница.

Претставува кривично дело и непочитување на судот ако без добиена дозвола се снима во текот на рочиштето. Судијата исто така ќе објаснува дека рочиштето се одржува од далечина и дека тоа не ја менува сериозната природа или важноста на рочиштето.

Ако рочиштето е нејавна, значи дека јавноста не може да присуствува (ова е случај за некои видови на семејни спорови) затоа судијата може да провери за да се увери дека инволвираното лице во постапката е сам/а и на посебна просторија.

Може лесно да се случи да се зборува случајно за други луѓе во текот на далечинското судење, а тоа може да значи дека лицата можат малку да се изгубат. Судијата веројатно ќе биде прилично строг во сигурноста на луѓето со свртување на зборувањето и ќе ве замоли да не прекинувате. Добра идеја би било да се подесува функцијата “mute” (исклучување на микрофонот на вашиот уред), освен кога навистина зборувате, така да шумот на заднина не ги спречува луѓето да слушаат што се зборува. Ќе помогне да се погледне на функцијата “mute” пред почетокот на рочиштето, за да знаете како да се вклучете во функцијата “mute” и повторно да се вратите кога ќе треба да зборувате.

Судијата ќе има дигитална копија на сите списи на неговиот уред (ова се нарекува „Пакет“ (“*Bundle*”). Треба да бидете сигурни дека, доколку е можно, ќе го имате пакетот или сите поважни документи достапни за вас, така што ако некој се повика на одредена страница или документ ќе знаете за што зборува. Ова може да биде малку незгодно ако имате само еден уред, па размислете како најдобро да управувате со тоа, пред рочиштето.

Добра е идејата да имате пенкало и хартија за да забележувате или да имате празен документ отворен во вашиот уред за пишување белешки додека тече рочиштето.

На некои видео платформи, можно е вклучените лица да споделуваат документи во нивните екрани. Со ова може полесно да се следи се што се случува, и е корисно ако некој тешко се снаоѓа при пронаоѓање на страницата или документот за кој што зборува другиот.

Судиите можат да изведуваат докази со сослушување на сведоци и вештаци во текот на далечинското судење и можат да донесат наредби. Ќе зависи од судијата во вашиот случај да одлучи дали е фер и погодно за да некое рочиште се одржува од далечина и, ако не е, какви се алтернативните можни аранжмани. Треба да му кажете на судот за било какви потешкотии со кои се соочувате, а за кои инаку не би се знаело.

7. Како да се приклучам на далечинското судење?

Ке ви бидат испратени упатства за приклучување пред рочиштето, или од судот или од полномошникот кој ја организира врската.

Ако рочиштето се одржува преку телефон, тоа обично ќе го организира судот и тие ќе Ви се јават се за да можете да учествувате. Важно е да бидете сигурни дека судот го има вашиот ажуриран телефонски број и дека сте подготвени да одговорите на повикот кога ќе дојде. Судот може да се јави од задржан број

(повикувачот може да се појави, на пример, како „непознат повикувач“). Ако вашиот телефон е поставен на „Задржи одбивање“, провери дали ова е исклучено за да не го пропуштите повикот.

Проверете дали вашиот телефон или уред е наполнет или е поврзан на струја за да не работи доколку нема батерија за време на рочиштето, бидејќи видео повиците можат брзо да ја потрошат батеријата. Ако судот не може повторно да се поврзе со вас за време на рочиштето, тоа може да продолжи без вас.

Ако рочиштето се одржува преку видео врска, тоа може да се изврши преку една од неколкуте различни платформи. Која платформа се користи, ќе ви бидат испратени упатства кои можат да се следат лесно.

8. Дали приклучувањето на далечинско судење ќе доведе до некакви трошоци?

Обично нема да ве чини ништо за да се приклучите на далечинско судење. Ќе треба да имате добра телефонска врска за телефонско судење и добра WiFi интернет-врска за видео судење. Ако живеете некаде со слаб телефонски сигнал, но имате WiFi, проверете дали можете да го префрлите вашиот телефон на „WiFi повик“ за да можете да се поврзете телефонски преку вашата WiFi. Ако ти се потпираат на 3G или 4G мрежа за да учествуваат во видео судење, може многу брзо да ги потроши вашите податоци, што може да биде скапо и не секогаш обезбедува доволно добра врска. Подобрo е да бидете некаде со WiFi, ако е можно. Ако вашето судење е телефонско судење, судот обично ќе ви се јави, што значи дека нема да го трошите вашиот телефонски кредит.

9. Кои уреди, апликации или софтвер ми требаат?

Основно барање е функционален телефон со сигурна врска. Дури и ако вашето судење е видео судење, сеуште можете да се приклучите преку телефон, но ќе ви биде многу полесно да следете ако сте во можност да се поврзете преку видео врска. Идеално би било доколку имате еден или повеќе уреди што можат да се поврзат на интернет, за да можете да се приклучите на рочиштето преку видео/ интернет-врска на еден, и можете да ги прегледувате вашите документи на друг, но многу лица успеваат само со еден уред.

Ако имате само еден уред или имате потешкотии во пристапот до документите, можете да прашате дали документите можат да се споделат од некој друг на екранот каде што се дискутира. Ова ќе биде можно или нема да биде можно, во зависност од платформата на која се организира рочиштето.

Постојат голем број на различни видео платформи што можат да се користат за да се спроведе далечинско судење (на пример, Microsoft Teams, ZOOM, BlueJeans, Cisco Webex, GOOGLE Meet, JITSI Meet, CourtCall и други), но повеќето од нив работат на многу сличен начин. Можеби сте навикнати да вршите видео повици на Facetime, Skype или WhatsApp. Платформите што се користат за судење се многу слични на оние, но имаат можност да се придржат повеќе лица истовремено.

Со некои видео платформи, можеби ќе бидете поканети да преземете апликација, но ако претпочитате, повеќето платформи ви овозможуваат да се придржите преку вашиот интернет пребарувач. Повеќето платформи работат најдобро со Google Chrome пребарувачот. Ако го немате, лесно е да го преземете Google Chrome пребарувачот, за секој случај.

10. Што ако сум загрижен дека нема да можам да ја работам технологијата?

Ке ви бидат испратени упатства пред судењето. Ако сте загрижени дали ќе се поврзете на видео судењето на закажаниот ден, можете да пробате со тестирање. Може да побарате од вашиот полномошник да го постави линкот или, ако немате полномошник, можете да го прашате полномошникот кој го поставил линкот. Иако многу луѓе не се запознати со технологијата, тоа е прилично лесно бидејќи ако еднаш ви се спушти врската, судијата и полномошниците се навикнати да ви помогнат за да се избегнат било какви проблеми.

Ако сакате да ја преземете апликација, добро е да ја преземете однапред и да ја пробате претходно преку повик со пријател. Ова ќе ви помогне во случај да имате какви било проблеми со апликацијата или ако тоа трае подолго отколку што очекувавте.

11. Може ли да имам некој со мене за време на далечинското судење?

Ако вашето судење е јавно (повеќето граѓански случаи) нема ограничување кој се може да биде присутен. Сепак, некои лични и семејните спорови не се јавни. Тие се главно нејавни.

Ако вашето судење е нејавно тогаш треба да бидете сами, освен ако судијата не ви даде дозвола некој друг да биде со вас.

Придружник на жртвата на семејното насилство може да биде секое возрасно лице кое може да даде помош и поддршка при решавањето на проблемот со семејното насилство.

Вашиот придружник може да биде на истата локација како вас за време на сослушувањето или може да се придружи на сослушувањето од друго место. Ако рочиштето е нејавно, судијата може да побара од вашиот придружник да потврди дека разбрал дека мора да ги чува работите доверливо, и тоа пред почетокот на рочиштето. Секој што присуствува на рочиштето за да ви даде помош и ве поддржи, треба да молчи во текот на целото време.

Ако на рочиштето учествува едно или повеќе деца, тогаш, ако е можно, детето односно сите деца треба безбедно да бидат собрани, надвор од дометот на глас и да бидат надгледувани во друга просторија за време на сослушувањето. Ова е особено важно ако станува збор за семејна работа за нив.

Ако сакате некој да ви биде придружник на вашето далечинско судење, треба да дозволите судот да знае за ова однапред.

Треба да му кажете на судот:

- бројот на вашиот предмет,
- кој е вашиот придружник,
- каква е неговата/нејзината улога или нивниот однос со вас,
- како може да се контактираат (е-пошта и/или телефон).

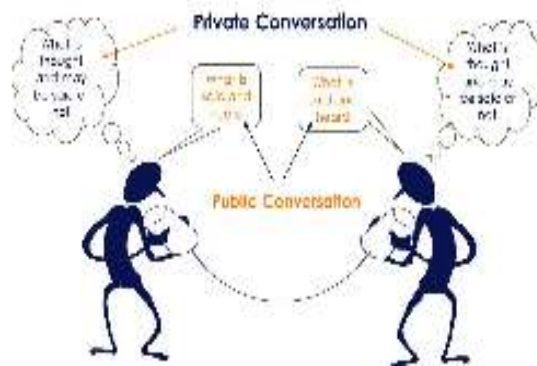
Ова ќе му овозможи на судот да направи аранжмани за да имате придружник на рочиштето, дури и ако е/се на различна локација од вас, а судијата може да одлучи дали ќе му/им биде дозволено.

Сè уште можете да го прашате судијата за придружникот на почетокот на рочиштето, а ако не сте биле во можност да го сторите тоа претходно, тоа е подобро да го направите однапред.

12. Што ако треба да разговарам приватно со полномошникот или придружникот за време на рочиштето?

Ако имате полномошник или придружник, би можеле да разговарате со нив на најдобриот начин на комуникација за време на далечинското судење. Нормално, можете да му шепотите на вашиот полномошник во судница, но во текот на далечинското судење можете да користите WhatsApp, или е-пошта, или посебна видео врска или телефонски повик за приватна комуникација, во зависност од потребата и вашите посебни околности.

When two people converse in public, there are always 3 listeners: two private conversations and one public conversation.

На некои платформи, можно е да се постави приватна „соба“ каде што инволвираното лице во постапката може да има приватна дискусија со полномошникот или придружникот (понекогаш именувана како „Просторија за бегство“). Судијата или лицето кое го организира рочиштето може да биде во можност да ја подеси ова функција за вас

13. Што ако сакам лице во лице – “нормално“ судење?

Ако мислите дека вашиот случај треба да се одржи лице в лице од која било причина, треба да го известите за тоа Судот.

Судијата треба да донесе одлука од случај до случај во зависност од:

- природата на случајот и специфичното рочиште,
- посебните потреби на инволвираните лица, и
- што е безбедно и практично.

Ако имате попреченост што го прави далечинското судење непрактично или несоодветно, или ако треба да се изврши прилагодување за да можете да учествувате, треба да го контактирате Судот, објаснувајќи му ја тешкотијата и она што мислите дека може да помогне работите да бидат подобро за вас.

14. Што ако нешто тргне наопаку?

Важно е да разберете што се случува за време на судењето, па ако правите поголеми напори за да гледате, слушнете или следите, треба да го известите судијата навремено. Можете да го направите ова со зборување, кревање на рака или (на некои платформи) со притискање на копче за да се крева „Виртуелна“ рака.

Запомнете дека, на некои платформи, судијата можеби нема да може да го гледа лицето на сите во исто време, па ако вашата рака не го привлече нивното внимание, можеби ќе треба да го прекинете. Може да кажете „Жал ми е што ве прекинувам, но не можам да слушнам“. Ако има бучава во заднина, судијата може да побара од сите што не зборуваат да ги замолчат нивните микрофони.

Понекогаш луѓето се исклучени од можноста да слушаат. Обично луѓето што се позади ќе ги известат нив дека вие сте заминале, па тие или ќе се обидат повторно ќе ве приклучат или ќе чекаат вие повторно да бирате. Добро е да ги држите упатствата за приклучување во текот на рочиштето за да знаете каде да ги најдете доколку тоа се случи. Ако твојата Интернет-врска се прекинува, можеби е можно да се придружите по телефон, па ако е можно да го предупредите некого во врска со проблемот за да може да му пренесе на судијата, тогаш пробај и среди го. Не треба да се грижите дека ќе бидете во неволја поради проблемите со врската.

15. Што се случува по далечинското судење?

Судот ќе подготви записник за рочиштето и ќе испрати по еден примерок до странките односно учесниците. Доколку истите имаат полномошници, примерок од записникот ќе биде доставен до нив. Ако записникот не може да стигне до вас, тогаш е добро да пишете белешка за тоа што судот побарал од вас, за датумот до кога треба да се направат одредени работи или за датумот кога ќе биде наредното рочиште. Ова особено ако немате полномошник за да ве потсети.

16. Каде можам да го најдам прирачникот?

Прирачникот за далечинско судење во граѓанска постапка можете да го прочитате на веб страната на Основен суд Дебар:

www.osdebar.mk.